

Stále objavujem nové vrstvy Petržalky

FOTO: Ivana Vrablová

Ján Urban je architekt, aktivista, člen občianskych združení, ktoré sa snažia pozitívne vplývať na tvár Petržalky. Aktuálne sa s kolegami venuje participatívne projektu obnovy Námestia Republiky, no jeho aktivity sú oveľa rozsiahlejšie. V Petržalke sa cíti doma, hoci z nej nepochádza, a myslí si, že sa zaujímavo dopĺňa s historickým mestom, s ktorým by ju bolo dobré ešte viac prepojiť.

Názory na Petržalku a na jej pozíciu v rámci Bratislavy sa rôznia a niektorí ju považujú za úplne samostatnú jednotku. Vy pochádzate z Dúbravky, no žijete v Petržalke. Ako je to s vaším vnímaním tejto mestskej časti?

Áno, som „produkt sídliska“. Dúbravka je takisto oddelená od mesta, ktoré je cez kopec. Tam som však nepocíťoval takú silu lokálpatriotizmu ako v Petržalke. Je to možno jedinečnou polohou Petržalky, ktorá je za Dunajom a od mesta ju oddeľujú aj dopravné bariéry, jej veľkosťou, ale najmä jej vývojom v priebehu posledných generácií, keď sa niekoľkokrát úplne zmenila a ľudia boli nútení vybudovať si opäť nové prostredie. Petržalku vnímam v súčasnosti ako takmer sebestačné mesto. Chýba tu niekoľko funkcií a z toho dôvodu sme nútení cestovať každý deň do mesta. Ide najmä o pracovné príležitosti. No to, že Petržalka tvorí súčasť Bratislavy, je výborné.

Širšie centrum a sídliská k sebe patria. Petržalka tvorí protipól k historickému mestu. A je to dobre, navzájom sa dopĺňajú.

Pamätáte si na svoje prvé dojmy z Petržalky? Čomu ste pri oboznamovaní sa s ňou venovali najviac pozornosti, čoho ste sa zachytávali? A bolo to vo vašom prípade tak, že čím viac ste s ňou boli v kontakte a prenikali do jej vnútorných štruktúr, tým mala pre vás väčšie čaro?

Keď človek príde na naše sídlisko, určite vníma viac zelené a veľké voľné priestranstvá ako paneláky. Moje dojmy z Petržalky sa vyvíjali postupne. Prvé sú ešte z detstva. Mali sme tu ujo a tety, často sme ich navštevovali, chodili k nim na prázdniny. Očami dieťaťa bola pre mňa Petržalka najmä okolie Draždiaku, mal som ho vďaka pekným zážitkom veľmi rád. Druhá fáza prvých dojmov je z obdobia spred piatich rokov, keď sme sa sem nastáhovali. Na obhliadku bytu sme išli na

bicykloch a zablúdili sme. Poznal som Petržalku len ako kúsky, ktoré som nemal navzájom poprepájané. Objavenie centrálnej osi „kanála“ a ringu (Dolnozemska, Panónska) bolo pre mňa záchranou a všetko sa krásne poprepájalo. Súčasná fáza je aj odborná a aktivistická. Mal som možnosť pracovať na viacerých projektoch v rámci Petržalky. Najočarujúcejší je potenciál priestorov sídliska a aktívnych ľudí, ktorých stretávam. Objavujem stále nové vrstvy a cítim sa tu doma, aj keď vidím nedostatky.

Aký vývoj Petržalky vnímate z pozície bežného obyvateľa i z pozície architekta? Ktoré z tých výraznejších zmien považujete za pozitívne, ktoré za negatívne a čo pre vás tvorí „zónu výziev“, teda priestory/priestranstvá/javy s veľkým potenciálom na pozitívne zmeny?

Ako veľkú výzvu vnímam lepšie prepojenie Petržalky s mestom cez Dunaj. Nech je Bratislava skutočné mesto na rieke. To sme riešili v diplomovej práci s mojou

ženou Lindou. V tejto snahe by bolo potrebné odstrániť bariéry železničnej trate a diaľnice na Einsteinovej ulici. Samozrejme, ďalším obrovským potenciálom je centrálna os s prichádzajúcou električkou. Ak to dobre zvládneme, bude to výborný priestor, ktorý už teraz má skvelé kvality. S tým súvisia aj terasy a ich potenciál komunitných peších priestorov. Ako kontroverzné a hodné diskusie vnímam veľké projekty nových štvrtí na okrajoch územia Petržalky. Je to obrovská komunikačná a urbanistická výzva. Ako postupovať? Chceme zahusťovať, alebo roztáhať mesto? Musíme robiť oboje, alebo možno nič z toho? Nakoniec spomeniem verejné priestory a ich skvalitňovanie aj vzhľadom na súčasnú situáciu a prichádzajúcu klimatickú krízu.

Niektoré zmeny verejných priestorov vychádzajú takpovediac zdola, prostredníctvom dobrovoľníckych iniciatív, občianskych aktivistov. Aká je podľa vás v tomto smere

FOTO: Petra Tamášová

situácia v Petržalke, čo sa týka ich početnosti, podmienok na ich činnosť, možností spolupráce so samosprávou, efektívnosti ich projektov a kvality výstupov?

Nemám úplný prehľad o všetkých aktivitách, ale je niekoľko výborných, ktoré skutočne formujú aj zlepšujú prostredie v Petržalke. Napríklad Konduktor Maťa Kleibla, ktorý mapuje, obnovuje a popularizuje umelecké diela vo verejnom priestore. Potom je tu obnova siete obranných bunkrov a ich mapovanie. Pod našim domom som napríklad dlho obchádzal železobetónovú

konštrukciu a len vďaka miestnej iniciatíve som spoznal jej pôvodný účel, že to je protitanková stena a v jej strieplni sú viditeľné aj stopy z boja. No a nehovorím o množstve predzáhradiek a o iniciatíve, ktorá sa snaží rozbehnúť komunitné záhradkárenie v Petržalke. Kvalitné vstupy do verejného priestoru zo strany občianskych iniciatív prichádzajú zväčša až po ťažkom boji s byrokraciou. Na jednej strane je to síto, ktoré prepustí len tých najvytrvalejších, na druhej strane by bolo dobré, aby procesy nevytvárali zbytočné prekážky. Je to asi o kompromise. My v združení krásy terasy sme veľmi ocenili, že nás z mestskej časti zavolali na workshop o nastavení nového dotáčného systému. Myslím, že na tomto treba stále pracovať a hľadať cesty spolupráce.

Občianske združenia, ktoré sa angažujú v projektoch na úpravu verejných priestorov, často charakterizuje entuziaz-

mus, kreativita, chuť pracovať... Akú úlohu by mala v ich iniciatívach zohrávať odbornosť?

Je ľahké všetko iba kritizovať, oveľa náročnejšie je niečo pozitívne budovať. Preto si zaslúži podporu každý, kto má snahu meniť prostredie, v ktorom žije. Odbornosť je výzva pre každého, aj pre mňa. V mnohých témach sa necítim doma. Niekde však treba začať a brať mnohé projekty ako proces učenia sa. Treba počúvať, nebyť najmúdrejší. Dať si poradiť, priznať aj chyby, ak sa udejú. Tomu veľmi pomáha, ak iniciatívy majú v meste a mestskej časti partnera a vstupujú do dialógu s odborníkmi.

V jednom článku vás v súvislosti so združením krásy terasy citovali, že opravou porúch na terase na Jasovskej ulici by sa priestor dostal len do bodu nula, takže by bol síce v poriadku, ale nič viac by ľuďom neprinesol. V čom by mala byť tá pridaná hodnota a aký potenciál podľa vás petržalské terasy predstavujú?

Potenciál terás vidíme v tom, že sú napojené na prevádzky, bytové domy a sú oddelené od automobilovej dopravy. Sú to čisto pešie priestory (s niekoľkými výnimkami zvláštneho zásobovania a parkovania). Pridanou hodnotou pre sídlisko a susedstvá terás by mohol byť ich komunitný charakter. Susedia v spolupráci so samosprávou a prevádzkami majú mať možnosť prispôbiť si terasy svojim potrebám a aktivitám. Snažíme sa v našom občianskom združení

poukázat' na ich možnosti, niekedy aj nečakané (projekt Mánesko – susedská grilovačka, festival Konsepace naterase – kôň na terase, komentovaná prechádzka, cyklotúra po terasách, vizuálne umenie, mikrokonzert).

Figurujete aj v tíme OZ Punkt, s ktorým mestská časť realizuje participatívny projekt obnovy Námestia Republiky. V prvej fáze boli oslovení obyvatelia, aby prispeli svojimi návrhmi, čo by sa s námestím mohlo stať. Ako sa teraz bude s ich podnetmi narábať a ako môžu hlasy občanov reálne ovplyvniť výsledné riešenie daného priestoru architektom?

V prvej fáze bol nástrojom zisťovania informácií od obyvateľov online dotazník. Získali sme veľké množstvo odpovedí, ktoré sme spracovali do správy pre mestskú časť Petržalka a ďalej s nimi budeme pracovať. Údaje z dotazníka budú slúžiť ako odrazový mostík

„Ak človek príde na naše sídlisko, určite vníma viac zeleň a veľké voľné priestranstvá ako paneláky.“

do ďalšej fázy, ktorými budú okružle stoly s obyvateľmi a odborníkmi.

Ďalším spôsobom zapojenia obyvate-

ľov sú telefonické rozhovory, ktoré aktuálne prebiehajú. Pri ďalších podnetoch nás občania môžu kontaktovať cez webovú stránku namestierepubliky.sk. Výsledná správa bude slúžiť ako podklad pre tvorbu zadania architektonickej súťaže, ktorú bude organizovať už mestská časť.

Akými fázami ešte projekt prejde a v akej miere doň budú „zasahovať“ bežní občania?

Práve prebiehajú desiatky individuálnych telefonických rozhovorov s obyvateľmi a reprezentantmi miestnych komunít. V septembri plánujeme komentované prechádzky a okružle stoly, ktorých sa zúčastnia zástupcovia verejnosti a odborníci.

Máte študijné i pracovné skúsenosti zo zahraničia, kde je model participatívneho rozhodovania o verejnom priestore rozšírenejší ako u nás. V akých krajinách je takýto prístup

štandardom a aké výsledky to prináša?

Naposledy som bol študijne v Holandsku a cestoval som po lokalitách projektu Room for the river (Priestor pre rieku). Išlo o zásahy do koryt riek, aby sa neopakovali katastrofické záplavy z 90. rokov. Opatrenia navrhli odborníci a vyjadrovali sa k nim miestni obyvatelia. Nakoniec zo stoviek návrhov vybrali 30, na ktorých sa našla zhoda. V súčasnosti už môžete všetky upravené miesta navštíviť. Investovaných bolo viac ako 2 miliardy eur a výstavba trvala 8 rokov (2007 – 2015). To je pre mňa ukážka, že sa to dá, a nielen pri maličkých projektoch, ale aj pri takých, čo menia ráz celej krajiny.

Na záver sa vrátim na začiatok, keďže vaše prvé kontakty s Petržalkou boli už v detstve. Vy stojíte aj za zaujímavým projektom Tvory mesta, ktorý bol zameraný práve na deti. Akým spôsobom ste ich prostredníctvom tohto projektu prepájali s prostredím Petržalky a ako boli príslušníci generácie „virtuality“ naladení na vnímanie svojho skutočného životného priestoru?

Boli zvedaví a vnímaví. Na moje prekvapenie rozumeli témam, pri ktorých som si na začiatku nebol istý, či ich môžeme otvárať. Zvolili sme si spôsob pravidelného krúžku na pobočke Miestnej knižnice Petržalka na Prokofievovej ulici. Chodili tam deti z 3. a 4. ročníka a na stretnutiach sme sa zoznamovali s mestom z rôznych pohľadov. Pozýval som odborníkov z rozličných oblastí (hydrobiológia, architektúra, mestské plánovanie, literatúra, životné prostredie, umenie...) a oni viedli deti v aktivitách. Cieľom krúžku bolo, aby sme sa všetci stali tvorcami mesta. Tak sme počas pol roka zmapovali dvor na škole, navrhli malé úpravy, spravili ich a nakoniec sme to oslávili na spoločnej grilovačke na záver školského roka. Tento rok sme pokračovali, ale prerušila nás pandémia. Máme však naplánované ďalšie úpravy v spolupráci so školami na Prokofievovej a Černyševského. Hádám sa to všetko do konca roka ešte podať podotvárať. **dan**